

יוצא לאור על ידי ממלכת התורה עוז והדר
בנשיאות הגאון רבי יהושע לייפער שליט"א
אב"ד דק"ק באר משה מאנסי
מייסד ונשיא ממלכת התורה "עוז והדר"

ונערך מחדש בשיתוף
מוסדות אביר יעקב נהריה
מכון אור לישרים ירושלים
בראשות הרב שלמה אביחצירא שליט"א

ראש בית המדרש ועורך ראשי
הרב מנחם מנדל פומרנץ

עורך אחראי

הרב פנחס הוניגסברג

עורך אחראי במהדורה קמא

הרב משה יוסף ברלינר ז"ל

עורכים

הרב מרדכי לינדר	הרב יוחאי אבימור
הרב חיים סטפנסקי	הרב אלדד גבאי
הרב חיים פורמן	הרב שמואל גולדשטוף
הרב אלעזר פייל	הרב יחיאל מאיר הלוי
הרב פנחס פינקלשטיין	הרב משה חמיאל
הרב שמעון קאליש	הרב יצחק חרז
הרב מאיר שימלמן	הרב מנחם מנדל לב
הרב שלמה שמואלביץ	הרב שלמה נחום לוי
הרב יוסף שניאור	

מבקרים

הרב שמואל ליבוביץ	הרב אליהו בייטל
הרב רפאל סאל	הרב יחיאל ברסלר
הרב אהרן רייכמן	הרב שלמה חנוך גרוס
הרב נחום רייפן	הרב שלמה ורנר
הרב יחיאל שטרנברג	

עימוד: הרב אברהם משה וינברג

ביאורי התוספות

כל הזכויות שמורות
לממלכת התורה "עוז והדר"

Rabbi Y. Leifer
8 Truman Ave.
New Square, N.Y. 10977

היות ומושקע במהדורה חדשה מפוארת זו הן רב ויגיעה רבה, לכן ע"פ דין תורה ולהבדיל ע"פ הזכויות בכל המדינות, אנו אוסרים בכל תוקף כל הדפסה צילום והעתקה כולל העתקה חלקית מספר זה, וכן אין לתרגם או לאחסן במחשב או לקלוט בכל דרך שהיא כל חלק שהוא מהספר, וכן אין לעשות כל שימוש מסחרי בחומר הנדפס, בביאורים במקורות ובכלל ההוספות. ואין הספר נמכר אלא על מנת שלא יעשה בו שימוש שלא כדין. ושארית ישראל לא יעשו עולה

הפצה והזמנות: 'היכלי תורה'

בארץ ישראל: טל: 02-9924603
באר"ב: טל: (718) 437-0054
פקס: 03-5435884 437-3514

באירופה:
tel. 44-191-430-0333
fax. 44-191-430-0555

הארות והערות יתקבלו בכרכה
ת.ד. 9359 בית שמש, פקס: 03-5423180
editor@oz-vehadar.com

נדפס בארץ ישראל
על נייר חו"ל שאין בו חשש חילול שבת
PRINTED IN ERETZ ISRAEL

עיצוב וייצור גלופות:
גולדגרף - שוהם

שנים אוחזין בטלית:

סיבת סמיכות פרק זה לסוף מסכת בבא קמא / האם המסכתות נסדרו לפי סדר מסוים

תוספות מבארים שרבי סידר את המסכתות עם קשר ושייכות בין זו לזו, באופן שפתיחת כל

מסכת עוסקת בענין הקשור לסיום המסכת שלפניה. ומבארים תוספות מהו הקשר בין תחילת מסכת זו לסיום מסכת בבא קמא.

מבארים תוספות, הסיבה שהתנא פתח את מסכת זו בדין

שנים אוחזין בטלית היא, אידי [-אגב] דאיירי [-שדובר] במשנה בהגוזל בתרא (ב"ק קט). מענין חלוקת נסורת^א [-פסולת הנסרים] שחולקים ביניהם נגר

ובעל הבית, דקתני שם במשנה, אם הביא בעל הבית נסר לנגר, והחליק אותו הנגר 'במעצד' [-גרזן קטן] שמוציא חתיכות דקות מן העץ, הרי אלו שלו - החתיכות שייכות לנגר, כיון שאין בעל הבית מקפיד על חתיכות אלו משום שהן דקות, ובאופן שמשמש בכשיל [-קרדום] שמפיל חתיכות גדולות הרי אלו של בעל הבית שמקפיד על

חתיכות כאלה, תני הכא נמי - לכן בתחילת מסכת זו המשיך התנא לשנות דיני חלוקת^ב ופתח בשנים אוחזין בטלית, שדינים לחלוק^ג.

תוספות מעירים על מה שנקטו שגם משניות שנשנו בשתי מסכתות סודרו לפי סדר מסוים.

ואף על גב דמבואר בגמרא (ב"ק קב.) שהמשניות נשנו לפי סדר מסוים רק כשהם נשנו באותה המסכת, אבל במשניות שנשנו בתרי מסכתי [-בשתי מסכתות]

אין סדר למשנה - המשניות נשנו שלא לפי סדר מסוים^ד, והרי

איכא מאן דאמר דכולה נזיקין - בבא קמא בבא מציעא ובבא בתרא^ה לאו חדא מסכתא הוא - אינם נחשבות כמסכת אחת^ו.

ובשלמא לדעת הסובר שהכל מסכת אחת צריך לבאר את השייכות שבין המשנה שבתחילת בבא מציעא למשנה שבסיום בבא קמא, אך לדעת הסובר שבבא קמא ובבא מציעא הן מסכתות שונות, לכאורה אין צורך לבאר את סמיכות משנתנו למשנה שבסוף בבא קמא^ז.

דוחים תוספות, הני מילי - מה שאמרו שבשתי מסכתות

ציונים והערות

בבא מציעא כשיטת רבי יהודה בסתם, ומחלוקת ואחר כך סתם הלכה כסתם. והשיב רב הונא, שכלל זה אמור רק על משניות שבאותה המסכת, אך כשהמחלוקת נשנתה במסכת אחת, ובמסכת שלאחריה הובאה אחת השיטות בסתם, אין הלכה כסתם. והתבאר בגמרא שאף רב יוסף סובר כן, אלא שסבר שכולא נזיקין חדא מסכתא היא [כלומר, בבא קמא ובבא מציעא ובבא בתרא נחשבים למסכת אחת]. הרי מבואר שרק משניות שהובאו באותה המסכת נשנו לפי סדר מסוים, אך לא כשהובאו בשתי מסכתות.

ה. על פי רש"י (ע"ז ז).

ו. לכאורה קשה, שבגמרא שם לא מפורש שיש מי שסובר שסדר נזיקין אינו מסכת אחת, אלא שיש שם שני תירוצים בגמרא, ולאחד מהם סדר נזיקין כולו מסכת אחת, ויתכן שגם לתירוצי השני כן הוא ואינם חולקים בזה, וכן שם המסכת מורה ששלתן מסכת אחת שיש בה שלש בבות, קמא מציעא ובתרא, וכן מצאנו בתוספתא שחילקה את מסכת טהרות לשלש בבות כעין זה. מהר"ץ חיות.

ז. הקשה המהר"ם, מדוע הוקשה לתוספות על שנתנו טעם לסמיכות משנתנו לסיום בבא קמא, הרי יש מאן דאמר שכולה חדא מסכתא היא, ולדבריו ודאי צריך טעם למה נסמכה משנתנו לסוף מסכת בבא קמא, שכן במסכת אחת ודאי שיש סדר למשנה. וכתב, שכונת תוספות ללמדנו, שאפילו למאן דאמר שהם מסכתות שונות צריך ליתן טעם לסמיכות המשניות, מפני שרבי סידר את המסכתות לפי סדר מסוים. וכן כתב המהר"ם שיש עוד כתב המהר"ם, שהיה קשה לתוספות מדוע פתח התנא בשנים אוחזין ולא במשנה העוסקת בדין קניית המציאה (להלן ט.) 'היה רוכב על גבי בהמה' וכו' [ומהר"ם שיש העתיק דברי המהר"ם וכתב שהיה צריך לפתוח בפרק אלו מציאות, וראה לעיל בהערה קושיא זו בשם הרשב"א], ועל כך תירצו שהטעם ששינה מהסדר הראוי, מפני שרצה לפתוח במשנה העוסקת בענין שבו עסקה המשנה שבסוף בבא קמא, כיון שיש סדר למשנה. אך הקשו, שלמאן דאמר שאין זה מסכת אחת, אם כן אין צורך לפתוח

א. הרש"ש אינו גורס את המילה 'נסורת'. ובהגהות וציונים הובא מכת"י לגרוס 'בחלוקת נסרים דקתני ובמעצד'.

ב. הרשב"א (ד"ה שנים) הקשה, מדוע פתח התנא בשנים אוחזין, היה לו לפתוח באלו מציאות ששם עיקר דיני המציאה ואחר כך כיצד חולקים אותה. ותירץ שכיון שבמשנה בסוף בבא קמא (קד:) שנינו 'ישבע כמה נתן יוטיל', פתח כאן התנא בדין שנים שנשבעין ונטילין. והוסיף דבריו תוספות, שצריך טעם מפני שזה חדא מסכתא.

ג. הקשה החידושי הרי"ם שאף שכאן ושם מוזכר הענין של חלוקה, מכל מקום אין החלוקות דומות, שכאן החלוקה זה פסק דין במקום שכל אחד טוען כולה שלי, ושם לא היו שום טענות וספיקות אלא זהו הדין הקבוע שהחתיכות הגדולות לבעל הבית והקטנות לנגר. ותירץ ששם הדין כן אפילו כשבעל הבית טוען שהתנו שהוא יקבל גם את החתיכות הקטנות, והנגר טוען שהתנו שהוא יקבל גם את החתיכות הגדולות, אף על פי כן יחלקו הגדולות לבעל הבית והקטנות לנגר, ואין אחד יכול להוציא מהשני על ידי הטענה. וכן הוא במשנתנו שהטלית בחזקת שניהם ואין אחד יכול להוציא על ידי הטענה.

ד. כך מבואר מנידון הגמרא על מה ששנינו במשנה (שם ק:) בצבעי ששכרוהו לצבוע באדום וצבע בשחור, שרבי יהודה יד הצבעי על התחונה, שמשלמים לו או את השבח או את ההוצאות, הפחות מבין שניהם, ורבי מאיר חולק [עיי"ש]. ופסק רב הונא (שם קב.) כרבי יהודה. והקשה רב יוסף שאין חידוש בדבר, שהרי בבבא מציעא (ט.) שנינו בסתם כשיטת רבי יהודה 'כל המשנה ידו על התחונה', וכלל מסור הוא בידינו שימחלוקת ואחר כך סתם, הלכה כסתם [פירוש, כל מחלוקת שהובאה במשנה, ולאחר מכן הובאה במשנה מאוחרת יותר אחת משיטות המחלוקת בסתם מבלי להזכיר שיש מחלוקת בדבר, הרי זה מוכיח המחלוקת הלכה כשיטה שהזכרה במשנה המאוחרת], ואם כן פשוט שהלכה כרבי יהודה, שכן לאחר שבמשנה בבבא קמא נשנתה מחלוקת רבי מאיר ורבי יהודה, שנינו במשנה

קמא שנה דיני חלוקה, ופה המשיך בדינים אלו. והכריחו שגם במשניות שבשתי מסכתות צריכה להיות סיבה למה נסמכו המשניות זו לזו.

ויחלוקו:

הכללים מתי הדין 'יחלוקו' מתי 'הא מונח' ומתי 'כל דאלימ גבר'

מבואר במשנה ששנים שאוחזים בטלית וכל אחד טוען שהיא שלו, מחלקים אותה בין שניהם. תוספות מביאים מקרים שבהם הגמרא פוסקת אחרת, שכל הגובר על חבירו זכה או שיהא החפץ מונח עד שיבוא אליהו, ומבארים מתי אומרים כל פסק.

מקשים תוספות, **תימה, דמאי שנא** - במה שונה משנתינו **מההיא** סוגיא דשנים שהיה ביניהם ריב על **ארבא** [-ספינה] העומדת בנהר, למי היא שייכת, **דאמרינן** שם שהדין הוא **כל דאלימ גבר** - מי שגובר על

חבירו בין בראיות בין בכח¹ זכה, כדאיתא **בפרק חזקת הבתים** (ב"ב לד.). ולכאורה זהו שלא כפי מה שנפסק במשנתנו לענין הספק של מי הטלית, שיחלוקו².

מתרצים תוספות, **ויש לומר**, דכאן ששניהם **אוחזין** הטלית **שאני, דחשיב** [-שנחשב] **כאילו כל אחד שמחזיק יש לו בה בודאי החצי**, מפני שמעמידים את הדבר בחזקת מי שהוא בידו **דאנן סהדי** [-אנו עדים] **דמאי דתפיס האי דידיה הוא**³ - שמה שתופס האחד שלו הוא, וכן השני⁴, ולכן חולקים אותה ביניהם⁵.

המשניות לא נשנו לפי סדר מסוים, זהו רק **לענין** הכלל של **'מחלוקת ואחר כך סתם'**, שכל מחלוקת תנאים שהובאה במשנה, ולאחר מכן במשנה מאוחרת יותר הובאה אחת משיטות המחלוקת בסתם מבלי להזכיר שיש מחלוקת בדבר, הלכה

כאותה הדעה שנאמרה באחרונה, שכלל זה נכון רק כששתי המשניות הובאו באותה המסכת, כיון שאז ברור שקודם שנה רבי את המחלוקת ואחר כך את הסתם, אבל בשתי מסכתות לא, והטעם הוא **לפי שרבי לא היה לומד את המסכתות כסדר** שנמצא לפנינו **אלא כמו שהיו חפצים התלמידים**, ולכן אין לדייק מסדר זה, ששנה רבי לתלמידים את המחלוקת ואחר כך את הסתם, שכן יתכן שקודם שנה את הסתם ורק אחר כך את המחלוקת, ולכן אין הלכה כסתם, **אבל כשחברם** - כאשר כתב רבי את המשניות, **על הסדר חברם** - קבע את המשניות לפי סדר מסוים, **וצריך**

בכל מסכתא טעם, למה נשנית אחר שלפניה - מדוע נסדרה דוקא לאחר המסכת הקודמת לה, ולכן צריך לבאר מדוע פתח התנא בשנים אוחזין לאחר מסכת בבא קמא.

ומביאים תוספות ראייה לדבריהם, **כדדייק** - כמו שהגמרא מדייקת **בריש מסכת שבועות** (ב): **'מכדי תנא ממוכות קסליק כו'** מאי שנא דתני שבועות', הרי התנא שנה לפני מסכת שבועות את מסכת מכות, ומדוע סידר זאת כך. **וכן בסוטה** (ב). מבררת הגמרא שם את טעם סמיכות המסכתות: **סיכום**: הסיבה שהתנא פתח בשנים אוחזין היא, שבסוף בבא

ציונים והערות

וגם יאמר הגולן מה בצע שאמסור נפשי ואחר כך יוציאנה מיד. ובדבריו בתשובה הנ"ל נראה שעיקר טעמו הוא מפני ש'כל דאלימ גבר' אין זה פסק אלא שביטול דין מסתלקים מן הענין ומניחים לפניהם, וסמכו על הסברות הנ"ל שיהיה משפט צדק.

יא. הרשב"א (ד"ה וזה) תירץ, שבטלית חולקים משום שכל מקום שאין לחשוש שלבסוף יתברר הדבר בעדים פוסקים חלוקה, אבל בארבא יש לחשוש שיתברר הדבר בראיות שהיא של אחד מהם, ולכן אומרים כל דאלימ גבר.

יב. והביאור הוא, שכיון שמכח ה'אנן סהדי' נחשב שלכל אחד יש חצי, נפסק דין חלוקה שכל אחד יטול את החצי שיש לו. אבן האזול (טעמן ונטען פ"ט ה"ז).

יג. וקשה, מדוע כשזה אומר כולה שלי וזה אומר חציה שלי זה נוטל ג' חלקים וזה נוטל רביע, הרי 'אנן סהדי' זה מכח אחיזתם בדבר ולא מכח הטענות, ואם כן היות ואוחזים בשהו היה צריך להיות יחלוקו. והיה מקום לומר שה'אנן סהדי' זה רק על מה שיש לו איזה חלק בטלית אבל לא על כמה יש לו בטלית, כי גם על חלק קטן ראוי לתפוס בה, אך לא נראה כן מהגמרא לקמן ומתוספות. ויש לומר, שעל מה שאנו מסופקים ושניהם מוחזקים נחשב אנן סהדי אף שאין הוכחה מתפיסתו, והאנן סהדי הוא לפי הספק שלנו, ומפני שהספק

במשנה העוסקת בענין המדובר בסוף בבא קמא, שכן בשתי מסכתות אין סדר למשנה וחרת הקושיא שהיה לתנא לפתוח בדינים אחרים, ועל זה כתבו שלענין סדר כתיבת המסכתות יש סדר למשנה גם בשתי מסכתות שונות.

ח. כן כתבו הרשב"ם (ב"ב לד: וכל) והרא"ש (סי' א).

ט. ואין לומר שגם כאן הפסק של 'יחלוקו' הוא מטעם 'כל דאלימ גבר' והיינו מה שכל אחד תפס חצי נחשב שגבר ותפס, שאם כן למה הצריכה המשנה להישיב. ועוד שהרי שיטת תוספות (לקמן ו' ד"ה וזה) שאחר שגבר האחד יכול השני לגבור ולהוציא מידו, ואין זה כמשמעות הפסק 'יחלוקו' שאינו יכול לתקוף את החלק שביד חבירו. חידושי הרי"ם (ו: ד"ה ע"ד ר"ל).

י. הרא"ש (סי' א ובתשובה כלל ע"ו סי' א) כתב שאנו רואים שלכל אחד יש חלק בטלית ואם אחד בא לחטוף אנו מחויבים למחות שלא יגזול את חבירו, ולכן אי אפשר לפסוק 'כל דאלימ גבר' שהרי יגזול מה שביד חבירו, ועל כן פוסקים להם דין חלוקה. מה שאין כן באופן שאף אחד לא מוחזק ובה האחד ליטול אין אנו מחויבים למחות בו, וזה עדיף על חלוקה מפני שאם נפסק חלוקה יתכן שנקח לאחד שלא כדוין, אבל בכל דאלימ גבר סמכו חכמים שמי שהדין עמו קרוב להביא ראיות, וגם שיותר ימסור את נפשו מי שזה שלו מאשר האחר לגזול,

מוסיפים תוספות, וכן צריך לומר בדין המובא בגמרא (א.) לענין מנה שלישי - כאשר שנים הפקידו אצל האחד זה מנה וזה מאתים, וכשבאו לתבוע הפקדון טוען כל אחד ששלו המאתים, לפי רבי יוסי הכל היא מונח עד

שיבאו אליהו, ולפי רבנן מחלקים מנה לכל אחד והמנה השלישי היא מונח, דמדמי בגמרא לטלית - שהגמרא מקשה מה שונה המנה השלישי שנפסק הדין 'יהא מונח', משנים אוחזין בטלית שנפסק בזה 'חלוקו', ולפי מה שביארו תוספות שיחלוקו מפני שאוחזין בה, הרי במנה שלישי אינם אוחזין ומשום כך עליו להיות מונח, ומה הקשתה הגמרא? מבארים תוספות, דחשיב [-נחשב] ההוא מנה שלישי שהנפקד תופס

בחזקת שניהם - שמכח שניהם הופקד אצלו, כאילו הם עצמם מוחזקים בו^{טו}, ולכן זה דומה למשנתנו ששניהם אוחזין בטלית, והוקשה לגמרא מדוע שונה הדין ששם נפסק יהא מונח ובמשנה יחלוקו^{טז}. לכך^{יז} משני

[-מתרצת הגמרא] דהתם ודאי המנה השלישי דחד מינייהו הוא - שייך רק לאחד מהם, ואין החלוקה יכולה להיות אמת - אם נחלק את המנה בין שניהם אין זו חלוקה נכונה^{יח},

וכן במנה שלישי, דמדמי בגמרא לטלית, חשיב ההוא שהנפקד תופס בחזקת שניהם כאילו הם עצמם מוחזקים בו, לכך משני, דהתם ודאי דחד מינייהו הוא ואין החלוקה יכולה להיות אמת, ולכך יהא מונח, אבל טלית דאיכא למימר דתרוייהו הוא יחלוקו. וכן שנים אדוקים בשטר דמדמי לקמן (דף ז.) למתניתין, משום דשניהם אדוקים בו דהחלוקה יכולה להיות אמת,

ששם אין החלוקה יכולה להיות אמת, מכל מקום נפסק 'חלוקו' משום דשניהם אדוקים בו ולכל אחד יש אנו סהדי כמו בטלית, ואם כן מוכח שמספיק התנאי ששניהם מוחזקים כדי לומר יחלוקו, ואין צריך שהחלוקה תוכל להיות אמת, ואם כן קשה מדוע בארבע לא נפסק יחלוקו. מבארים תוספות שאינו כן, מפני דגם שם החלוקה יכולה להיות אמת, וזהו משום

צינונים והערות

הוא רק על חצי, האנן סהדי הוא רק בחצי שאנו דנים עליו. חידושי רבי שמעון שקאפ (סי' ז).

ד. תוספות רבינו פרץ (ד"ה יחלוקו) הקשה, שאף במנה שלישי היה צריך להיות הדין 'כל דאליים גבר', מפני שהוא דומה לארבע ששניהם אינם מוחזקים בו.

טו. כן ביאר בתוספות רבינו פרץ (סו), שמאחר שבא המנה לידי הנפקד מכח שניהם, נחשב ששניהם מוחזקים בו. וכעין זה כתב תוספות הרא"ש (ד"ה יחלוקו) בשם רבינו תם, שמכיון שהנפקד מוחזק מכח שניהם והספק נולד ברשותו, יד הנפקד נחשבת כידם וכאילו הם מוחזקים בו.

טז. דעת הריב"א [הו"ד בתוספות בבא בתרא (לד: ד"ה ההוא) ובתוספות הרא"ש כאן הובא כן בשם הריב"ם], שאין נחשבים מוחזקים במנה השלישי ומכך שהגמרא מדמה מנה שלישי לטלית מוכח שדין חלוקה שייך אפילו כשאין שניהם מוחזקים, ולפי זה מיושב מה שמקשה הגמרא שכיון שבטלית הדין יחלוקו גם במנה שלישי צריך שיהיה הדין כן, שאף על פי שאין שניהם מוחזקים במנה השלישי מכל מקום שייך בוה דין חלוקה. והטעם שבארבע כל דאליים גבר, שכמו שמחלקת הגמרא (א.) בין טלית למנה שלישי יש לחלק בין טלית לארבע, שמבואר בגמרא שכשיש ודאי רמאי אין עושים דין חלוקה, ולכן במנה שלישי שאחד מהם דעתו לשקר, יהא מונח, ולא כמו בטלית שאפשר שהגביהו ביחד והוא טועה לומר שהגביה ראשון, וגם בארבע ודאי שאחד מהם רמאי, ולכן לא פוסקים להם חלוקה.

ומדבריו עולה שאין צריכים להיות מוחזקים בשביל לומר יחלוקו. יז. ממה שכתבו תוספות 'לכך משני נראה שרביהם מיוסדים על מה שביארו בתחילה ד'אוחזין שאני'. ונראה לבאר, שאם היינו אומרים שיחלוקו הוא מחמת הספק, לא מובן כל כך החסרון במה שאין החלוקה יכולה להיות אמת, שלא באנו להכריע שחציה שלו

וחציה שלו אלא לחלקה מכח הספק, ומה בכך שאין זה אמת, אבל אחרי שביארו תוספות שנחשב שכלל אחד יש 'בודאי החצי', אם כן מה שאין החלוקה יכולה להיות אמת, זה סתירה לכך שיש לכל אחד חצי. ומבוארים דברי הגמרא (א.) שמה שאין החלוקה יכולה להיות אמת גורם לדין 'יהא מונח'. כאמנם דבר זה שלא שייך לומר בתורת ודאי שהממון של שניהם, כשאין החלוקה יכולה להיות אמת, אינו מוכרח. חידושי רבי נחום (א"ת ז).

יח. משמע שאילו היתה החלוקה יכולה להיות אמת, דהיינו שהיה האחד מקנה חצי לחבירו אחרי שהפקידו, היה זה דומה למשנתנו והיה צריך להיות יחלוקו. וזה קשה, שדוקא בשנים אוחזים בטלית שייך לומר אנו סהדי שמה שכל אחד מחזיק הרי זה שלו, דחוקה מה שתחת יד אדם הרי זה שלו, משא"כ במנה שלישי אין הוכחה ממה שהנפקד מחזיק שזה של שניהם, שהרי כשהפקידו בידי ודאי היה רק של אחד מהם, והרי זה כדברים העשויים להשאל ולהשכיר שאין החוקה מועלת שאין הוכחה על הבעלות מחמת התפיסה. וביאר הקהילות יעקב (סי' א ד"ה הנה) דאין כוונת תוספות למוחזקות שיש מתוכה ראייה, אלא עצם הדבר ששנים מוחזקים גורם לדין יחלוקו, שאי אפשר להוציא מן התפוס בלא ראייה, ומה שכתבו תוספות אנו סהדי רק הביאו לשון הגמרא, אבל עיקר כוונתם שעצם התפיסה גורמת הדין. ובמנה שלישי היות ונחשבים מוחזקים, הגם שאין ראייה צריך להיות יחלוקו.

יט. וכן יש לבאר בלשון הרמב"ם (טוען ונתן פ"ט ה"י) שכתב 'שנים שהיו וכו' או יושבין בצד ערימה של חטים וכו' יחלוקו, ופירש הטור שבכך נחשבים מוחזקים, ומשמע כל תוספות. אך רעק"א (כ"א) לא פירש כן.

כ. ע"פ מהר"ם ומהר"ם שיף. והמהרש"ל ביאר, מכך שהגמרא מדמה שנים אדוקין בשטר לשנים אוחזין בטלית, נראה שמבינה שבשנים אדוקין יש מעלה שהם מוחזקים, וכנגד זה בשנים אוחזין יש מעלה

אדוקים בשטר, ששניהם מוחזקים וגם החלוקה יכולה להיות אמת, אומרים בזה יחלוקו.
לפי סומכוס כשיש דררא דמזונא, דהיינו ספק מעצם הענין בלא טענותיהם, בכל אופן אומרים יחלוקו.

וזה נוטל רביע:

הטעם שנוטל רבע ולא חצי על ידי מיגו / מדוע לא אומרים אין ספק מוציא מידי ודאי

במשנה מבואר שאם אחד אומר כולה שלי והשני אומר חציה שלי, זה ישבע שאין לו בה פחות משלשה חלקים ויטול, וזה ישבע שאין לו בה פחות מרביע ויטול.

מקשים תוספות, ואם תאמר, מדוע האומר חציה שלי מקבל רק רביע, ולמה לא יהא נאמן דאכן חציו שלו, מיגו דאי בעי אמר - שאילו היה רוצה לשקר היה אומר כולה שלי והיה מקבל החצי, ומכך שלא טען שכולה שלו מוכח שאינו שקרן, ונאמינו שאכן חצי הטלית שלו ויטלנו. מביאים תוספות ראה לדין

זה, כדאמרין בגמרא (לקמן ח.) **האי מיגו גופיה** - את המיגו הזה עצמו, כדי לפטרו משבועה. שהגמרא מקשה, מדוע הטוען חציה שלי צריך להשבע, והרי היה יכול לטעון כולה שלי, ומכך שלא טען כן, נאמינו שהרבע שלו ויטלנו בלא שבועה, ומבואר שם שאכן היה צריך להיות נאמן במיגו זה, **אי לא משום** שאנו חוששים **דאיערומי קמערים** כג' - שהסיבה שאמר חציה שלי ולא כולה שלי, זו הערמה כדי לפטור עצמו מן השבועה, ולכן אין הוא נאמן בלא שבועה, אך מאחר שהוא מחויב שבועה, מדוע נוטל רק רבע ואינו נוטל החצי במיגו זה?²

מתרצים תוספות, ומפרש ריב"ם, דמיגו שייך רק להעמיד את המזון ביד המוחזק, וכגון לפוטרו משבועה, אך מיגו להוציא - כשהמיגו בא להוציא מזון מידי השני, את זה לא

דאפשר שפרע לו החצי - יתכן שהלוה כבר פרע חצי מן החוב והחלוקה אכן אמיתית. ובמנה - אך במנה שלישי, אמנם נחשבים שמוחזקים בו, אך אין החלוקה יכולה להיות אמת מפני שאין דרך - אין רגילות שיקנה האחד לו - לחבירו החצי

מהמנה, אחרי שהוא ביד חבירו - אחרי שהניחוהו אצל השומר, ולכן שם שאין את שני התנאים הללו אין אומרים יחלוקו. אבל בארבה, אף על גב דאפשר שהיא של שניהם, ואם כן החלוקה יכולה להיות אמת, מכל מקום כיון דאין מוחזקין בו וחסר התנאי השני, על כן הוי דינא [-הדין הוא] דכל דאלים גבר.

בגמרא בבבא קמא (מו.) מבואר שבמזון המוטל בספק, כגון שור שנגח את הפרה ונמצא עוברת בצידה, ואין ידוע אם הולד מת מהנגיחה או שמת לפניו, לפי חכמים המוציא מחבירו עליו הראיה, ולפי סומכוס יחלוקו משום ש'מזון המוטל בספק חולקים'. מבארים תוספות שלפי סומכוס אין הכללים בזה כמו שביארנו, ולסומכוס אף על גב

שאין את שני התנאים, כגון באופן דאין מוחזקין בו, וכן אין החלוקה יכולה להיות אמת, מכל מקום היכא דאיכא דררא דמזונא - היכן שיש ספק מזון, והפירוש הוא שגם בלא טענותיהם יש ספק לבית דין³ מצד עצם המעשה, כגון שור שנגח את הפרה ונמצא עוברת בצדה ואין ידוע אם נגח השור את העובר או לא, שמעצם המעשה יש ספק גם בלי טענותיהם, הדין הוא שיחלוקו. ובאופן שהספק הוא רק על ידי הטענות כגון בארבה, גם לסומכוס אין אומרים 'יחלוקו'⁴.

סיכום: דין יחלוקו נאמר רק כשיש שני תנאים, א. ששניהם מוחזקים בדבר. ב. שהחלוקה יכולה להיות אמת. ביארבה שאינם מוחזקים אך החלוקה יכולה להיות אמת אומרים כל דאלים גבר. במנה שלישי שנחשבים מוחזקים אך אין החלוקה אמת, אומרים יהא מונח. ובשנים אוחזים בטלית וכן בשנים

ציונים והערות

כב. וקשה, שבמקום שאין אחד מוחזק מודים חכמים לסומכוס, ולא חולקים עליו אלא במקום שיש מוחזק כמו שכתבו תוספות בבבא בתרא (לה. ד"ה ומאי), וכן כתב הר"ן כאן (ג. ד"ה נמצא). רעק"א (כתב החותם תניינא, רשימות תלמוד), שיעורי רבי שמואל (אות יג), ובמשנת רבי אהרן (פי' א אות ט) הוסיף שגם אם יש מרא קמא חולקים רבנן על סומכוס, אך בלא זה מודים לו.

כג. ויש ראשונים שהביאו כראיה את הגמרא בבבא בתרא (ע.) גבי שטר כיס היוצא על היתומים, שנאמן לומר החזרתי בשבועה מיגו דאי בעי אמר נאנסו ונאמן בשבועה. שמשם ראה שאומרים מיגו גם בשבועה. רמב"ן (ד"ה והאומר), רשב"א (ד"ה זה), ר"ן (ד"ה זה).
כד. ואפילו שכל מודה במקצת חייב שבועה ואינו נאמן במיגו שיכול

שיתכן שהיא של שניהם, אך לא נחשבים למוחזקים, וקשה על דברי תוספות שנחשבים למוחזקים, ועל זה מתרצים שבשני המקרים הם אוחזים וגם החלוקה יכולה להיות אמת. עוד ביאר המהר"ם שוף, שבאו תוספות לומר דלא כרביב"א שתיירן שבארבה אומרים כל דאלים גבר מפני שאחד ודאי רמאי, אך בשנים אדוקים בשטר מוכח שאפילו יש ודאי רמאי אומרים יחלוקו, אלא החילוק כדברי תוספות דאחזין שאני.

כא. תוספות ביארו את ענין 'דררא דמזונא' דלא כרש"י (ב: ד"ה דררא דמזונא), שפירש שהוא 'חסרון מזון'. וכן מבארים שם (ד"ה היכא), ולפי רש"י אין חילוק בין מנה שלישי שאומרים בו יהא מונח, לבין המקרה שדבר סומכוס שיחלוקו. מהרש"א.

משום דאפילו הוה שתיק^כ - אם רק היה המלוה שותק ולא טוען כלום, רק שלא היה מודה ואומר לרבה שהוא מזויף, היה נאמן^{כט} להוציא המזומן מן הלוה, כי החתימה של העדים בשטר היתה נכרת לעומדים שם^ל והיה נראה ככשר לגבות עמו, ולכן היתה מספיקה שתיקתו

כדי לגבות, ומתוך שיכול לשתוק, מאמינים לו במה שאמר שטר כשר היה בידי ואבד, אך כאן שהמיגו הוא שיכול לטעון טענה אחרת, אי אפשר להוציא ממון אלא להחזיק. ומבארים תוספות, ורב יוסף

שחלק על רבה שם, ואמר שעם מיגו זה אי אפשר

לגבות את החוב כיון ש'האי שטרא חספא בעלמא הוא', אית ליה - טעמו, משום שהוא סובר דאפילו

מיגו לא הוה - שאין זה נחשב כלל למיגו, כיון שטענה ראשונה

כאשר בא לגבות את חובו, שהוא טוען בהאי שטרא - שטען בתחילה שהשטר אמיתי, הוא

שקר, שהרי עתה שאומר שהוא מזויף מודה שבתחילה שיקר, ואין להאמינו באותו מזומן, ואין

לומר מיגו אלא היכא שטענתו ראשונה היא אמת - אנו

אומרים מיגו רק באופן שמחזיקים את הטענה הראשונה כאמת, ואומר

אמרני^{כה}. וכאן נחשב מיגו להוציא^{כו}, דאמנם על חצי אחד אין נידון ובודאי הוא שייך לטוען כולה שלי, אבל בחציו השני שעליו אנו דנים, מוחזק זה הטוען כולה שלי כמו זה הטוען חציה שלי, ונמצא שעל ידי המיגו נוציא החצי מידי, ואין להוציא על ידי מיגו^{כז}.

אמרני, דבחציו השני מוחזק זה כמו

זה. וההיא דחזקת הבתים (נ"ג דף לז: ושם)

דגחין ולחיש ליה לרבה, אין שטרא

זיפא הוא, ומיהו שטרא מעליא הוה לי

בידי ואבד, והימניה רבה להוציא במיגו

דאי בעי אמר שטרא מעליא הוא, התם

היינו טעמא, משום דאפילו הוה שתיק,

רק שלא היה מודה שהוא מזויף, היה

נאמן, כי החתימה היתה נכרת לעומדים

שם. ורב יוסף אית ליה דאפילו מיגו לא

הוה, כיון שטענה ראשונה שהוא טוען

בהאי שטרא הוא שקר, ואין לומר מיגו

אלא היכא שטענתו ראשונה היא אמת

תוספות מקשים על יסוד זה שלא אומרים מיגו להוציא,

וההיא דפרק חזקת הבתים

(ב"ב לב:) דמעשה באחד שתבע

מחבירו מאה זוז, והראה לו שטר

חוב לראיה שעדיין לא פרעו,

והנתבע טען שהוא מזויף, ובאו

לפני רבה וגחין ולחיש ליה -

התכופף ולחש לו המלוה לרבה

באזנו, אין, שטרא זיפא הוא -

אכן הוא שטר מזויף, ומיהו שטרא

מעליא הוה לי בידי ואבד - אך

היה לי שטר כשר בידי ואבד ממני,

והימניה רבה להמלוה להוציא

המעות מיד הלוה במיגו דאי בעי

אמר - מתוך שיכול היה המלוה

לומר שטרא מעליא הוא ואינו

מזויף, וקשה על מה שנתבאר שאי אפשר להוציא מן השני על ידי מיגו. מתרצים תוספות, התם היינו טעמא - שם הטעם

שהוא נאמן, אין זה מתוך שהיה יכול לטעון טענה אחרת, אלא

ציונים והערות

הגמרא לא אומרת דזה גופא נתחדש בחלק זה של המשנה דהטוען חציה שלי ונשבע, נוטל רק רביע ולא חציה, דמיגו להוציא לא אמרינן, וזה חידוש טפי מזה שצריך שבועה. רעק"א.

כח. מבואר בדבריהם שמיגו אינו מועיל להוציא אלא במיגו דאי בעי שתיק. ועיין בגליון השי"ש שציון לרף קטו. (תה"ד וזא). ונראה כוונתו,

ששם משמע מדבריהם שאפילו מיגו שיכול לטעון טענה אחרת מועיל לדעת רבה. שהביאו מהסוגיא בבבא קמא (קד"ג) שמי שהכיר ביד

חבירו ספרים שנגנבו לו, אינו נאמן לומר ספרים אלו שלי הם ונגנבו ממני ואתה קנית מהגנב. ותמחו תוספות, מדוע לא יהיה נאמן לומר

נגנבו לי במיגו שהיה אומר השאלתי לך. ותירצו בשם רבינו תם, שמדובר שם באופן שידוע שאין בעל הספרים רגיל להשאלים לזה

שחם בידו, ולכן אינו יכול לטעון השאלתי לך, ונמצא שאין לו מיגו. ובשם ה"ר דודי תירצו, שלא מועיל מיגו זה משום שלא אומרים מיגו

להוציא. וכתבו שלפי רבה שאומרים מיגו להוציא אי אפשר לתרץ כן, ועל כרחק צריך לומר כרבינו תם. ומשמע שרצונם לומר שיועיל

מיגו להוציא אפילו שהוא רק על ידי טענה שנגנבו ממנו. **כט.** הסיבה שמיגו דאי בעי שתיק מועיל יותר, יש לפרש שהמיגו הוא

אומדנא, שמסתבר שדבריו אמת שאם לא כן היה טוען טענה טובה יותר, ואומדנא מועילה רק להחזיק ולא להוציא, אבל זה שיכול היה

לשתוק זו אומדנא חזקה יותר שאם היה שותק היה זוכה ממילא, וזה מועיל אפילו להוציא. (שואל ומשיב כרך ד ח"ב סי' ח). עוד י"ל, שמיגו אין פירושו שבדאי היה טוען כך, אלא הוא בגדר רוב שרוב אנשים

חושבים על כל הטענות לזכותם, וזה שייך רק להחזיק אבל להוציא אין הולכין בממון אחר הרוב, אבל מיגו של שתיקה זה יותר מרוב, שכל אחד יודע שאם ישתוק יזכה. אור החמה. **ל.** ורבינו חננאל פירש, שהלוה טוען שהיה זה שטר אמנה, פירוש

היה לכפור בכל, שם הטעם משום שאין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו, וחוששים שבעצם היה רוצה לשלם הכל ומשתמט כי אין לו

עתה לשלם, ולכן משביעים אותו, אך כאן שאוחזים בטלית לפני בית דין ומשביעים אותו כדי שהמשקר יפרוש ולא שייך לומר אשמוטי,

צריך להיות נאמן ממה נפקר, אם מעיז פניו יחא נאמן מיגו שלא העיז יותר, ואם לא מעיז בודאי שנאמן. ועוד שאין כאן העזה משום

שהכל יודעין שגם אם יטען כולה שלי לא יקבל יותר מחצי, ועוד, שאין זה העזה שלפי טענתו הרי הגביהו הטלית יחדיו, ויתכן גם

שגדמה לו שהרים הראשון שאי אפשר לצמצם. פני יהושע. **כה.** ויש ראשונים שסוברים שאומרים מיגו להוציא, ועל קושיית

תוספות תירצו באופנים אחרים, א. דמיגו זה רק בטענות שקולות אבל פה יש לומר שלא מעיז פניו לומר כולה שלי רק מעיז על חציה.

ובשיטתם בשם הגליון (ד"ה וזה לשון גליון) כתב דנתכוונו תוספות לדחות תירוץ זה במה שהביאו ראיה מהגמרא ברוך ח. שאומרת את מיגו זה

לענין שבועה. ב. דוקא באותו ממון אמרינן מיגו אך לא מדבר לדבר אחר, וכאן זה מחצי אחד של הטלית לחצי השני. מרדכי (סי' רטו בשם ר"ת). ג. דיש לחוש שיערים, שאילו היה הדין שנוטל חציה היה מעדיף לטעון חציה שלי וליטול בלא שבועה, מלטעון כולה שלי. ר"ן,

נימוקי יוסף (ד"ה וזה).

כו. אך בתוספות ר"ד (ד"ה וראית) כתב שאין נחשב כאן מיגו להוציא, כיון שמחזיק בה כחבירו רק שאומר שחציה שלו ואם היה אומר

כולה שלי היה מקבל חצי. והשיטתם (ד"ה וזה לשון גליון) כתב בשם הגליון, שנראה דוקא מה שכתבו תוספות שנחשב מיגו להוציא, דהרי

אין סהדי דמה דתפיס דידיה הוא ואם כן התופס מוחזק בחצי. **כז.** הגמרא לקמן (ה) מפרשת את החידוש בחלק זה של המשנה, שלא נאמר שיפטר משבועה מפני שהוא כמשיב אבידה. וקשה מדוע

בתוך שלשה חדשים ממימתולג, וילדה בן לאחר שבעה חדשים, וולד זה הוא ספק אם הוא בן המת ונולד לאחר תשעה, או שהוא בן היבם ונולד לאחר שבעה, ולאחר מכן מת הסב שהוא אבי האחים, ובאים היבם והבן שהוא ספק לירשו, **הספק אמר**

אנא בר מתנא אנא - אני בן האח

המת **ואית לי פלגא** - מגיע לי חצי מנכסי הסב, שאני קם תחת אבי, **ויבם אמר את ברא דידי** - אתה הבן שלי ולכן **לית לך ולא מידי** - לא מגיע לך כלום, שאני בן יחיד לסבא. הדין הוא שאין הספק מקבל כלום, מפני **דהוה ליה יבם ודאי יורש**, שהרי מגיע לו בודאי חצי מן הנכסים, ואילו **הספק הוא ספק** אם מגיע לו בכלל, **ואין ספק מוציא מידי ודאי**, שמה שיש לו חצי בודאי, גורם שיזכה בהכל. ואף כאן הרי לטוען כולה שלי יש ודאי חצי בטלית, וחבירו בספק, ואם כן הטוען כולה שלי יקבל הכל.

מתרצים תוספות, **ויש לומר**, שאין הפירוש שמה שיש לו חצי מן הנכסים גורם שיירש הכל, אלא **דהתם יבם** כיון **שהוא בנו של סבא** **הוי ודאי יורשו** בכל

הנכסים, דהיינו שיש לו זכות ירושה בכלל^א, אלא שאם יש שני יורשים חייבים לחלוק משום שאין שייך ששניהם יקבלו הכל, אך בעצם יש לו זכות ירושה בכל, **ולא יוציא הספק** שספק אם בכלל יש לו זכות בירושה, **מספק**, את **ממונו** של היורש הודאי, **אבל הכא בטלית**, אותו שטוען כולה שלי **אין סברא דמה שהוא ודאי בחציו** מחמת שהשני מודה שחצי אחד שלו, **שיועיל לו לחציו השני**^ב, שהרי בחצי השני הם בספק שיה

ונאמן עליה **במיגו שהיה טוען** טענה **אחרת**^א, שמכך שלא טען את הטענה היא מאמינים לו במה שטען, אבל כאן מודה שאמר שקר שהרי בתחילה אמר שהשטר כשר, ואחר שטען הלוה שהוא מזויף חזר בו, ואין להאמינו על ידי מיגו. **ולכך** -

מטעם זה, לא רק שאין המיגו הזה יכול להוציא, אלא **אינו מיגו אפילו להחזיק** ממונו ביד המוחזק, **כגון בעובדא קמייתא** [-במעשה הראשון] שמביאה שם הגמרא. שם מובא שאדם החזיק בקרקע והיה לו שטר שחבירו מכרה לו, וטען בעל הקרקע הראשון שהשטר מזויף, והמוחזק לחש לרבה, אכן הוא מזויף אך היה לי שטר כשר ואבד, והאמינו רבה במיגו ורב יוסף חלק וסבר שאינו נאמן, ואפילו שאין זה מיגו להוציא כיון שהלה מחזיק בקרקע ורק רוצה להשאירה בידיו, מכל מקום סבר רב יוסף דאין אומרים מיגו זה אפילו להחזיק.

מקשים עוד תוספות, **ואם תאמר** מדוע הטוען חציה שלי נוטל רביע על ידי שבועה, ומדוע לא **נימא דאין** זה שהוא **ספק** אם יש לו כלל חלק בטלית זו, **מוציא**

מידי חבירו הטוען כולה שלי שהוא **ודאי** בחציה האחד. **דהרי האומר כולה שלי יש לו בודאי חציה**, שהרי חבירו אומר שרק חציה שלו, אך מודה שחציה השני שייך לחבירו, וזה **האומר חציה שלי ספק אם יש לו בה כלום**^ב שהרי חבירו טוען שהכל שלו. מוכיחים תוספות, **כדאמרינן הכי בפרק החולץ** (יבמות לה), **ספק ויבם שבאו לחלוק בנכסי סבא** - שני אחים שמת האחד בלא בנים ובא אחיו ויבם את אשתו

ציונים והערות

אף על הרביעי, והוי מיגו להוציא. שיטמ"ק בשם גליון (ד"ה והקטו). **לג**. ועשה כן באיסור, שהרי צריך להמתין שלשה חדשים לפני שמייבם.

לד. בחמרת שלמה (ד"ה מתני) ביאר, שגם כשיש שני יורשים יש לכל אחד כח לירש הכל.

לה. ולפי זה צריך לומר, שבסיפא לגבי היו שנים רוכבין על גבי בהמה, אם אחד יאמר חציה שלי ואחד יאמר כולה שלי, יטול זה את כולה מדין 'אין ספק מוציא מידי ודאי', כיון שעשה מעשה קנין בכל הבהמה, ורק מפני שהשני טוען שקנה חציה יש ספק שהועיל לו רק על חצי, ודלא כטלית שיש לו ודאות רק על חצי בלי קשר לחצי השני. ואכן המשנה לא דיברה באופן זה אלא בזה אומר כולה שלי וזה אומר כולה שלי. אך הרמב"ם (טען וטען פ"ט ה"ז-ח) והשו"ע (ח"מ סי' קל"א ס"א-ב) כתבו שגם בהמה הטוען חציה שלי יטול רביע. חמרת שלמה (שם). והנחלת דוד הקשה שבטלית עצמה יש להקשות כן, מאחר והטוען כולה שלי בודאי הגביה אותה, והשני רק בספק, וזה כספק ויבם שאחד יש לו בודאי סיבה לזכות בכל וספק אם לשני יש

שהחתנים עדים על השטר אך האמין למלוה שלא יתבענו כל זמן שלא לוח, ועתה הוא תובעו בלי הלוואה, ואם כן אין זה ממש טענת מזויף אלא שלא היתה הלוואה. עוד י"ל שהטענה היא מזויף רק שזייף טוב את חתימת העדים שהם עצמם לא מכירים בזיוף. ופי' ראשון נראה עיקר. (רש"ם ב"ב לב: ד"ה אין שטרא זייפא).

לא. תוספות באים ליישב, כיון שלולי דבריהם היה אפשר לומר שטעמו של רב יוסף שחולק שאין זה מיגו, מפני שמה שהורה ששטרא זייפא הוא, הוא מפני שחשש שיאמר לו הבית דין קיים את השטר שהחתימה לא היתה ניכרת, אך אחרי שתוספות אומרים שהחתימה היתה ניכרת, ביארו שדעת רב יוסף שאין זה מיגו כלל מטעם אחר, והוא, שרק אם רוצים להאמינו שטענתו הראשונה אמת במיגו שיכל לטעון אחרת, מועיל המיגו, אבל כאן שהודה שהטענה הראשונה שקר אין להאמינו. מהר"ם.

לב. ואין לתרץ שאין זה נחשב 'מוציא' מידי ודאי, ומה שנוטל רביע הוא מפני שהוא מוחזק בו, וכיון שיש לו מיגו שיכל לטעון כולה שלי, הוי מיגו להחזיק על הרביעי. זה אינו כיון שהודאי נחשב מוחזק בכל,